

3. "Tax Code of Ukraine. Law on Dec. 2, 2010 № 2755-VI." *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Accessed 20 Feb. 2017.
4. *Official site of the State Treasury Service of Ukraine*, www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog. Accessed 20 Feb. 2017.
5. "Tax Code of Ukraine. Law on Dec. 28, 2014 № 71-VIII." *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Accessed 20 Feb. 2017.
6. "Budget Code of Ukraine. Law on July 8, 2010 № 2456-VI." *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Accessed 20 Feb. 2017.
7. Pigul, N., Boyarko, S., and O. Lyuta. "The European experience of formation of local budgets." *Herald of Khmelnytsky National University*, no. 5, 2012, pp.138-142.
8. Zhuravel, V. "Foreign experience of financial regulation in the region." *Herald of Khmelnytsky National University*, no. 8, 2008, pp. 72-75.
9. Batazhok, S. "Local budget revenues as a basis for financial independence of local authorities". *The formation of market relations in Ukraine* no. 2, 2016, pp.86-91.
10. Shkura, I. "The role of taxes in the consolidation of financial security of local communities." *Fiscal policy and regional development in Ukraine*, Izd NUDPSU, 2015, pp. 548-551.
11. Andruschenko, V. "Is there a problem plurality taxes?" *Fiscal policy and regional development in Ukraine*, Izd NUDPSU, 2015, pp.18-20.

Рецензенти:

Чуркіна І.Є. – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту Одеського торговельно-економічного інституту;

Хомутенко А.В. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Одеського національного економічного університету.

УДК 631:368.914.2

ББК 65.9(4Укр)271

Рудик В.К.

ПРІОРИТЕТИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Подільський державний аграрно – технічний університет,
Міністерства освіти і науки України,
кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
вул. Шевченка, 13, м. Кам'янець – Подільський, Хмельницька
область,
32300, Україна,
тел.: 03849 68 3 76,
e – mail: Rudyk_vk@meta.ua

Анотація. Розглядаються питання реформування національної пенсійної системи в сучасних умовах. Аналізуються її основні ланки, рівень їх використання у загальній пенсійній моделі країни. Дана оцінка фінансового забезпечення пенсійної сфери, збільшення обсягу пенсійних видатків, досліджено тенденції росту їх частки по відношенню до обсягу ВВП на перспективу і зроблено порівняння цього показника з європейськими країнами. Визначено пріоритети проведення пенсійної реформи на нинішньому етапі, обґрунтовано основні напрями реорганізації солідарної пенсійної системи, необхідність запровадження загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування, визначено шляхи подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Особлива увага акцентувалася на необхідності удосконалення законодавчої бази, яка буде юридичним підґрунтям для успішного проведення цього етапу пенсійної реформи.

Ключові слова: пенсійна реформа, солідарна пенсійна система, накопичувальна пенсійна система, недержавне пенсійне забезпечення, національна пенсійна система, пенсійні активи, накопичувальні пенсійні програми, фінансові ризики, пенсійний менеджмент.

Rudyk V.K.

PRIORITIES OF PENSION REFORM IN UKRAINE AT THE PRESENT STAGE

Podolsky state agrarian technical University,
The Ministry of education and science of Ukraine,
Department of Finance, banking and insurance,
Shevchenko str., 13, Kamenetz – Podolsk, Khmelnytsk region,
32300, Ukraine,
tel.: 03849 68 3 76,
e – mail: Rudyk_vk@meta.ua

Abstract. The issues of reforming the national pension system in modern conditions are considered. Their main elements, level of their using in the general pension model of the country are analyzed. The financial security of the pension sector, increasing in pension costs, tendencies of increase of their share relative to GDP for the future were assessed. Comparison of this indicator on the European countries was made. Priorities for pension reform were identified, main directions of reorganization of the solidarity pension system, the necessity of introduction of obligatory accumulative pension insurance were justified, the ways of further development of private pension provision were determined. Special attention was paid to the need to improve the legislative framework, which will be the legal basis for the successful conduction of this stage of the pension reform.

Key words: pension reform, pension system, pension system, pension provision, pension system, pension assets, pension programs, financial risks, pension management.

Вступ. Реалії останніх десятиріч в Україні відображають зростання пенсійних виплат, збільшення питомої ваги громадян пенсійного віку, погіршення демографічної ситуації в цілому. Такі процеси заставляють відповідно реагувати уряди країни на прискорення реформування національної пенсійної системи. Для того щоб забезпечити фінансування у сфері пенсійного забезпечення на рівні світових соціальних стандартів, було розроблене вітчизняне пенсійне законодавство, яке передбачає формування багаторівневої української пенсійної системи. Солідарна пенсійна система, накопичувальна пенсійна система і недержавне пенсійне забезпечення лежать в основі побудови трьохрівневої національної пенсійної моделі. Всі вони базуються на принципах пенсійного страхування.

Основною темою дискусій щодо реформування вітчизняної пенсійної системи у наукових і політичних колах країни протягом двох останніх десятиріч є пошук найбільш ефективних страхових методів та механізмів створення багаторівневих взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих ланок даної системи, активне залучення приватного сектору та самих застрахованих до фінансування пенсійних витрат, залучення до процесу колективного і особистого пенсійного страхування осіб, зайнятих на тіньовому ринку праці, створення комплексних інститутів соціального захисту, які б задовольняли потреби і захищали інтереси пенсіонерів.

Основними результатами попередніх етапів пенсійної реформи стало практичне використання першого і третього рівнів запропонованої національної пенсійної системи. Проте недержавне пенсійне забезпечення на сьогодні не користується достатнім попитом серед населення, а солідарна пенсійна система вже не в змозі забезпечити зростаючі потреби громадян пенсійного віку. Це відмічали у своїх наукових працях І. Мірошніченко [8], О. Лондар [6], С. Онишко [9], М. Мальований [7], О. Коваль [5], О. Поплавський [16]. Вони зазначали, що перший рівень потребує удосконалення, особливо його механізм управління. Що стосується третього рівня

національної пенсійної системи, то його ефективне функціонування у значній мірі залежить від розвитку національного фондового ринку, створення спеціалізованих фінансових інститутів, які б забезпечували його ефективну діяльність і захисту пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм.

Важливим і актуальним, вже на протязі кількох етапів проведення пенсійної реформи, виступає завдання запровадження другого рівня вітчизняної пенсійної системи – загальнообов'язкового державного накопичувального пенсійного страхування. Це питання дискутується на різних рівнях і серед політиків, урядовців, науковців, практиків. І на сьогодні не існує єдиної думки серед них щодо механізму його запровадження. Свої розробки і пропозиції щодо його використання пропонують науковці Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України [14], а також фахівці і експерти по пенсійним питанням Програми розвитку фінансового сектору USAID/FINREP-II [15; 12]. Саме тому визначення пріоритетів сучасного етапу проведення пенсійної реформи, їх обґрунтування потребує більш детального вивчення і дослідження.

Постановка завдання. Метою даних досліджень є визначення основних пріоритетів проведення пенсійної реформи в країні на сучасному етапі, аналіз його особливостей, можливостей і як їх успішна реалізація вплине на загальний рівень життя громадян пенсійного віку.

Для досягнення поставленої мети важливо по кожній ланці національної пенсійної системи визначити головні напрями їх удосконалення і розвитку, вказати проблеми які існують на цьому рівні і як можна їх вирішити, Важливо дати аналіз законодавчого поля по проблемі, що досліджується і які у юридичній площині намічаються шляхи для ефективної реалізації цього етапу пенсійної реформи.

Результати. Багаторівневий тип вітчизняної пенсійної моделі передбачений чинним пенсійним законодавством [1, 2, 3]. Відповідно до нього пенсійна система України представляє собою сукупність створених в Україні правових, економічних і організаційних інститутів і норм, метою яких є надання громадянам матеріального забезпечення у вигляді пенсії (рис.1).

Рис.1. Пенсійна система України відповідно до вітчизняного пенсійного страхування

Fig.1. Ukraine's pension system according to national pension insurance

Джерело: 1, 2, 3

У сучасному вигляді вона започаткована у 2004 році і містить у собі відносини по формуванню, призначенню і виплаті пенсій у тривірневій пенсійній системі. Щодо

першого рівня, то він представляє собою солідарну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, у якій кошти, що перераховуються підприємствами та застрахованими особами до пенсійного фонду України, одразу ж виплачуються нинішнім пенсіонерам.

Другий рівень характеризується накопичувальною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Учасники мають бути громадяни до 35 років включно. Частина обов'язкових пенсійних відрахувань (до 7% від заробітної плати працівника) буде спрямована на персональні рахунки громадян. Ці кошти будуть інвестуватися в українську економіку, а інвестиційний дохід збільшуватиме розмір майбутніх пенсійних виплат. На даний час ще не запроваджена.

Система недержавного пенсійного забезпечення, яка має добровільну форму для населення представляє третій рівень національної пенсійної системи. У ній можуть брати участь добровільно як фізичні особи, так і юридичні особи – роботодавці.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення. В цій системі можуть брати участь добровільно як фізичні особи, так і юридичні особи-роботодавці.

Як уже раніше відмічалось всі три рівні української пенсійної системи базуються на принципах пенсійного страхування, що представляє собою систему соціально-фінансових відносин між його суб'єктами щодо формування, розподілу і перерозподілу пенсійних фондів за рахунок страхових внесків роботодавців, громадян і інших страхувальників з метою проведення виплат громадянам, що досягли пенсійного віку.

Попередні етапи проведення пенсійної реформи в Україні не змогли забезпечити формування цілісності вітчизняної пенсійної системи. Другий рівень так і не знайшов практичного застосування, а перший і третій потребують подальшого розвитку і удосконалення. Демографічні, економічні і соціальні фактори, які проявляються на протязі останніх років, вплинули на зростання пенсійних видатків у нашій країні. Дані тенденції збільшили фінансове навантаження на пенсійну сферу і призвело до росту дефіциту Пенсійного фонду України, який повинен бути основним джерелом фінансування пенсійних видатків.

Як показують прогнозні розрахунки фахівців як в Україні, так і за рубежом, на перспективу буде спостерігатися тенденція до росту частки пенсійних видатків по відношенню до обсягу ВВП у більшості європейських країн. У нашій державі до 2050 року питома вага пенсійних видатків може скласти четверту частину величини національного ВВП, тоді як у західноєвропейських країнах вона збільшиться на кілька відсотків (таблиця 1). Якщо демографічні тенденції будуть такими самими, як на даний час, то в Україні передбачається, що в 2050 році частка пенсійних видатків досягне 24,2% по відношенню до величини ВВП. Порівняно з 2010 роком прогнозується підвищення частки пенсійних витрат протягом наступних сорока років на 7,9% до обсягу ВВП.

У західноєвропейських країнах протягом цього ж періоду також спостерігається тенденція до росту даного показника. Проте його збільшення в них буде незначне: Німеччині – на 2,1%, Данії – на 1,2%, у Франції – на 0,7%, у Великій Британії – на 1,4%, у Нідерландах – на 3,8%. Звертає на себе увагу те, що в Україні частка пенсійних видатків майже в два - три рази більша, ніж у країнах Західної Європи по відношенню до величини ВВП [12, с. 4].

Проблеми, які мають місце при реформуванні національної пенсійної системи необхідно вирішувати невідкладно. Це покликаний зробити новий етап проведення пенсійної реформи в країні. Він передбачає суттєві зміни на всіх трьох рівнях української пенсійної системи. Для практичної реалізації цього етапу пенсійної реформи були підготовлені відповідні законодавчі документи, які сприятимуть формуванню юридичного поля у пенсійній сфері на цей період. Одним із них

вважається законопроект №4608 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій" [17]. Він внесений на розгляд Верховної Ради України у травні 2016 року.

Таблиця 1

Прогнозні розрахунки частки пенсійних видатків до величини ВВП в Україні і західноєвропейських країнах

Table 1

Forecasted estimates the share of pension expenditures in GDP in Ukraine and western European countries

Рік	Україна	Німеччина	Франція	Велика Британія	США	Нідерланди	Данія
2000	8,7	8,8	10,5	5,5	5,1	5,3	7,1
2005	12,0*	9,2	10,9	5,9	5,2	5,5	7,3
2010	16,3	10,2	13,5	6,7	4,9	6,5	9,4
2020	15,2	10,5	13,6	6,9	5,3	7,8	10,6
2030	18,8	11,5	14,2	7,6	6,0	9,3	10,6
2040	20,9	12,1	14,4	8,0	6,0	10,3	10,4
2050	24,2	12,3	14,2	8,1	5,7	10,3	9,6

Джерело: 12, с.4; 4

Він, а також інші юридичні документи, визначають основні напрями реформування вітчизняної пенсійної системи, які є пріоритетними на сучасному етапі (таблиця 2). Для першого рівня передбачається встановити єдині принципи нарахування пенсій у солідарній системі. Це повинно призвести до скорочення спецпенсій, які на сьогодні визначаються на основі більш як двох десятків законодавчих актів. Для таких професійних категорій як залізничники, металурги, шахтарі, пілоти та стюардеси спецпенсії за віком залишаються.

Ще одним важливим напрямком щодо удосконалення солідарної пенсійної системи вважається оптимізація співвідношення щодо сплати страхових пенсійних внесків між роботодавцями і безпосередньо самими працівниками. Зарубіжний досвід показує, і це підтверджує більшість вітчизняних фахівців, що це співвідношення повинно бути приблизно 50% на 50%. Однакові розміри страхових пенсійних внесків повинні бути для обох суб'єктів даних страхових пенсійних відносин. Проте враховуючи попередні пропорції у сплаті страхових платежів у солідарній пенсійній системі, а також фінансове становище працюючих громадян на сьогоднішній день, таке співвідношення можна досягти поступово, в залежності від темпів збільшення заробітної плати і доходів громадян.

Одним із ключових завдань сучасного етапу проведення пенсійної реформи виступає формування оптимального механізму управління, який би створював сприятливі умови для функціонування першого рівня української пенсійної системи, здійснював її ефективне адміністрування, координував діяльність всіх суб'єктів пенсійних відносин, захищав інтереси пенсіонерів. В удосконаленні управлінських процесів солідарної пенсійної системи важливу роль має зіграти використання

теоретичних і практичних аспектів пенсійного менеджменту. Попередні механізми управління, які використовувалися і в пенсійній сфері, вже не можуть повністю відповідати нинішнім реаліям, серед яких виступають: високий рівень освіти населення, глобалізація відносин, електронні засоби передавання інформації, швидкі переміни в технологічних процесах, зміни кон'юнктури багатьох ринків. В наукових колах відмічають, формуючи новий механізм управління влюбій сфері суспільства, потрібно враховувати загострення конкуренції, ускладнене навколишнє середовище, підвищення соціальних і економічних вимог на відміну від часів простіших умов існування [18, с. 15]. У зв'язку з цим основні елементи пенсійного менеджменту необхідно якнайповніше використати для створення механізму ефективного управління у пенсійній сфері.

Таблиця 2

Основні пріоритети проведення пенсійної реформи країни на сучасному етапі

Table 2

The main priorities of pension reform of the country at the present stage

№	Рівні національної пенсійної системи	Основні пріоритети
1.	Солідарний рівень	Уніфікація пенсійних виплат, які будуть однаковими для всіх громадян Оптимізація співвідношення щодо сплати страхових пенсійних внесків між роботодавцями та працівниками Формування оптимального механізму управління на першому рівні вітчизняної пенсійної системи з використанням основних елементів пенсійного менеджменту
2.	Другий рівень	Запровадження накопичувальної пенсійної системи у 2017 році. Розвиток фондового ринку, який повинен запропонувати різноманітні фінансові інструменти для інвестування фінансових ресурсів другого рівня. Створення системи захисту пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм, підвищення ролі держави у ній
3.	Третій рівень	Організація ефективної роботи недержавних пенсійних фондів, компаній з управління активами, зберігачів, створення здорової конкуренції серед них, підвищення довіри до них серед населення. Зменшення розміру адміністративних витрат у загальній вартості пенсійних активів накопичувальних пенсійних програм. Прозорість щодо використання пенсійних активів учасників накопичувальних пенсійних програм.
		Удосконалення законодавчої бази, яка б регламентувала відносини між основними суб'єктами третього рівня і сприяла їх ефективному функціонуванню.

Джерело: 16, власні розробки автора

Основним пріоритетом нового етапу пенсійної реформи передбачається запровадження накопичувальної системи, яка формує другий рівень вітчизняної

пенсійної системи. Її використання сприятиме диверсифікації фінансових ресурсів для громадян пенсійного віку, зниженню фінансового навантаження на солідарну пенсійну систему. Саме головне, що пенсійні кошти будуть акумулюватися на персональному рахунку громадянина і він зможе контролювати їх динаміку, а також можливості інвестування у різноманітні проекти на протязі тривалого періоду.

Накопичувальна система буде складатися з двох складових: професійно накопичувальної та обов'язкової накопичувальної. Професійна пов'язана з тим, що у нас є люди, які працюють в поганих умовах і які раніше йдуть на пенсію. Сьогодні за цих людей роботодавець платить в загальний котел, а потрібно – цій людині на персональний рахунок. Тоді незалежно від того, де людина працювала, вона буде мати свою професійну пенсію, тому що вона її своїм здоров'ям заробила.

Використання другого рівня дасть поштовх для подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення, яке також використовує накопичувальні пенсійні програми, тільки у добровільній формі. Для ефективного функціонування третього рівня української пенсійної системи необхідна наявність кваліфікованих фахівців у сфері накопичувального пенсійного страхування і надійних спеціалізованих фінансових інститутів, які зможуть якісно управляти його пенсійними активами і раціонально використовувати їх на фондовому ринку. Тому пріоритетним на цьому рівні вважається створення сприятливих умов для діяльності недержавних пенсійних фондів, зберігачів, компаній з управління активами, їх активна робота на фондових біржах з пенсійними активами, наявність різноманітних фінансових інструментів, у які можна інвестувати фінансові ресурси накопичувальних пенсійних програм.

Для розвитку вітчизняного фондового ринку необхідно терміново змінювати законодавство у кількох сферах. Воно повинно сприяти створенню відкритого, прозорого і підконтрольного державі фінансового ринку, а також сприятливих умов для діяльності фондових бірж, де будуть продавати, купувати різні види цінних паперів і інші фінансові інструменти, у які будуть інвестуватися пенсійні активи.

Висновки. Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що сучасний стан національної пенсійної системи вимагає її подальшого реформування для побудови цілісної трьохрівневої пенсійної моделі, яка передбачена чинним вітчизняним пенсійним законодавством. Новий етап пенсійної реформи необхідно реалізовувати найближчим часом. На це наголошують експерти групи “Пенсійна реформа реанімаційного пакету реформ” [13]. Вони відмічають, що із трьох задекларованих пенсійних систем в країні повноцінно працює тільки одна. На їхню думку суттєво прискорити реформування дозволить прийняття Верховною Радою України відповідних законопроектів у пенсійній сфері.

Основними пріоритетами сучасного етапу пенсійної реформи вважаються: реорганізація солідарної пенсійної системи, запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи і створення сприятливих умов для розвитку недержавного пенсійного забезпечення. Реформування планується провести у три етапи. На першому з них буде проведена ревізія солідарної системи пенсійних нарахувань, що існує в країні на поточний момент. Другий етап передбачає скасування спец пенсій для відповідних категорій працюючих. Після реалізації перших двох етапів можна буде запроваджувати обов'язкову накопичувальну пенсійну систему і більш якісно реалізовувати практику приватного страхування пенсій.

Незважаючи на критику накопичувальної пенсійної системи деякими фахівцями і політками і ймовірність прояву різних фінансових ризиків при її функціонуванні її все-таки необхідно запроваджувати. Враховуючи значне фінансове навантаження на солідарну пенсійну систему, значний дефіцит Пенсійного фонду України вона дасть змогу пенсіонерам диверсифікувати свої пенсійні доходи і мати можливість їх

збільшувати. Крім того пенсійні активи накопичувальних пенсійних програм розглядаються важливим фінансовим джерелом довгострокових інвестицій у нашу національну економіку. Одним із шляхів їхнього збереження і примноження є їх активна участь у ефективному функціонуванні як національного, так і світового фінансового ринку.

1. Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” №1058 – IV” від 9.07.2003р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).
2. Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення” № 1057-IV від 9 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003.– № 47-48.
3. Закон України “Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи” №3668 –VI від 8.07.2011р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon1.rada.gov.ua](http://zakon1.rada.gov.ua).
4. Евростат, база даних в мережі Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search/database>.
5. Коваль О. П. На хвилі світових тенденцій / О. Коваль // Вісник Пенсійного фонду України. – 2013. – №9. – С. 23 – 25.
6. Лондар С. Л., Вплив фактора старіння населення на збалансованість державних фінансів в Україні / С. Л. Лондар, В. Й. Башко // Фінанси України. – 2012. – № 5. – С. 27–39.
7. Мальований М.І. Стан та проблеми фінансового забезпечення системи пенсійного страхування України / М.І.Мальований // Облік і фінанси. – 2014. – 1(63). – С. 89–95.
8. Мірошніченко І.С. Сучасні проблеми пенсійного забезпечення: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії / І.С. Мірошніченко // Облік і фінанси. – 2012. – 4(58). – С. 45–49.
9. Онишко С. В. Потенціал розбудови пенсійної системи в Україні у контексті зниження ризиків державних фінансів / С. В. Онишко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 248–352.
10. Офіційний веб – сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http // www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
11. Офіційний веб-сайт Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/control/uk/index>
12. Пенсійне забезпечення: міжнародний досвід. Проект розвитку фінансового сектору, 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pension.kiev.ua/>.
13. “Пенсійна реформа реанімаційного пакету реформ”. Реформа фінансового сектору та пенсійної системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gpr.org.ua>.
14. Пенсійна реформа в Україні: напрями реалізації (колективна монографія); за ред. Е.М. Лібанової. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2010. – 270 с.
15. Наталія Горюк. Пенсійна система України: проблеми і перспективи / Наталія Горюк. Програма розвитку фінансового сектору USAID/FINREP-II. Квітень 2013[Електронний ресурс]. – Режим доступу : /presentation_coference_25april2013_ru.pdf.
16. Поплавський О.О. Діяльність страхових організацій на фінансовому ринку : аналіз світового досвіду / О.О. Поплавський // Облік і фінанси. – 2016. – 1(71). – С.117 – 123.
17. Проект Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження накопичувальної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування та єдиних принципів нарахування пенсій” від 06 05. 2016 р. № 4608-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=01&find=1&typ=1>
18. Страховий менеджмент: підручник / [С.С. Осадець, О.В. Мурашко, В.М. Фурман та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. С.С. Осадця. – К. : КНЕУ, 2011. – 333 с.

References

1. “State obligatory pension insurance. Law on July 9, 2003 № 1058.” *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*, zakon1.rada.gov.ua. Accessed 19 Feb. 2017.
2. On Non-State Pension Provision. Law on July 9, 2003 № 1057-IV.” Supreme Council of Ukraine, no. 47-48, 2003.
3. “On measures to legislative provision of pension system reforms. Law on July 8, 2011 № 3668-VI.” *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*, zakon1.rada.gov.ua. Accessed 20 Feb. 2017.
4. *Eurostat database*, epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search. Accessed 3 Dec. 2016.

5. Koval, O.P. "In terms of world tendencies." *Pension Bulletin of Ukraine*, no. 9, 2013, pp. 23–25.
6. Londar, S. L. "The Influence of aging population factor at the Ukrainian state finances balance." *Finances of Ukraine*, no 5, 2012, pp. 27–39.
7. Malovanyi, M.I. "The state and problems of Ukrainian pension system insurance." *Accounting and Finances*, no. 1(63), 2014, pp. 89–95.
8. Miroschnychenko, I.S. "Modern problems of retirement insurance: foreign experience and Ukrainian realities." *Accounting and Finances*, no 4 (58), 2012, pp. 45–49.
9. Onyshko, S. V. "Potential of pension system development in Ukraine in the context of reducing state financial risks." *Actual problems of economics*, no. 3, 2012, pp. 248–352.
10. *State committee of Ukrainian statistics*, www.ukrstat.gov.ua. Accessed 20 Feb. 2017.
11. *Pension Fund of Ukraine*, www.pfu.gov.ua./control/uk/index. Accessed 10 Dec. 2016.
12. "The international experience of pension provision. Project of development of financial sector.", <http://www.pension.kiev.ua>.
13. "Reform of financial sector and pension system. "Pension system of reanimation set of reforms." *Reanimation Package of Reforms*, www.rpr.org.ua. Accessed 17 Feb. 2017.
14. *The realization of pension reform in Ukraine*. Edited by E. Libanova, University of demography and social experiments named after V. Ptukha. The National Academy of Science of Ukraine, 2010.
15. Horiuk, N. "Pension system of Ukraine." *Program of financial sector development USAID/FINREP-II.* presentation_conference_25april2013_ru.pdf>.
16. Poplavskiy, O.O. "Insurance organization activities at the financial market: analysis of the world experience." *Accounting and Finances*, no 1(17), 2016, pp. 117–123.
17. "Project of changes in legislative acts of Ukraine on implementation of accumulative general state pension insurance. Project of law of Ukraine on May 6, 2016. *Official site of the Verkhovna Rada of Ukraine*, zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=01&find=1&typ=1. Accessed 20 Feb. 2017.
18. Osadets, S.S., Murashko, O., and V. Furman. *Insurance management*, KNEU, 2011.

Рецензенти:

Чикуркова А.Д. – д.е.н., професор Подільського державного аграрно – технічного університету;

Місюк М.В. – д.е.н., професор Подільського державного аграрно – технічного університету.

УДК 336.225

ББК 65.261.41

Жук О.І.

**ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ
ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ**

ДВНЗ "Прикарпатський національний
університет ім. В. Стефаника",
Міністерство освіти і науки України,
кафедра управління та бізнес-адміністрування,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76000, Україна,
тел.: 596003,
e-mail: oi82@i.ua

Анотація. У статті досліджено особливості податкового контролю у системі адміністрування податків та зборів. Визначено основні підходи до визначення податкового контролю. Визначено принципи податкового контролю дотримання, яких забезпечуватиме його ефективність та результативність. Охарактеризовано основні форми проведення податкового контролю. Наведено переваги горизонтального моніторингу, як однієї з форм податкового контролю, над іншими формами.

Ключові слова: податковий контроль, форми податкового контролю, горизонтальний моніторинг, документальні, камеральні та фактичні перевірки.